

Яни А. В. Вера Холодная. Первая любовь российского кинозрителя. — СПб., М., Краснодар: Планета музыки, 2012. — 220 с., ил.

Віра Холодна. Фото з книги

Лариса Іванишина

Перша любов

Віра Холодна (дівоче прізвище Левченко, 1893—1919) — українка по батькові, народжена в Полтаві, — перша кінозірка російського кіно. 2014 року виповниться 100 років від часу її кінодебюту. Знімалась вона усього п'ять років, але надзвичайно інтенсивно: за її участю вийшло 39 фільмів і ще вісім, про вихід яких на екрани немає достовірних даних.

У фільмах з різними назвами, де не було щасливих закінчень, Віра Холодна поставала в одній і тій же іпостасі: в образі жінки, якій судилося стати іграшкою в руках жорстокої долі. Майже кожного разу її героїня гинула: або вчиняла самогубство, або падала жертвою чоловіка-ревнивця, або помирала від виснаження. У час, коли вона знімалася (а це був період війни: 1914—1919), ще нікому не спадало на думку, що зіграні актором персонажі можуть впливати на його долю, що пережите перед камерою може ставати життям реальним, тобто зігране на екрані матеріалізується в реальному житті того, хто грає... Таке, метафізичне, пояснення може пролити світло на причини передчасної смерті двадцятишестирічної кінозірки, матері двох дітей. Офіційний діагноз — «іспанка» — піддається сумнівам, адже, за спогадами, 1915 року Віра Холодна вже перенесла цю хворобу, крім того, в Одесі епідемія іспанки закінчилась восени 1918. А. Яні звертає увагу на ще один факт: встановлював офіційний діагноз причини смерті актриси професор Л.І. Усков. Так-от, відразу після смерті Віри Холодної невідомі викрали його доньку. Професор дав інтерв'ю, в якому публічно повідомив про діагноз «іспанки», і його донька відразу «знайшлась». Автор наводить різні версії, одна з яких виглядає найаргументованішою, хоча також є гіпотезою: Віра Холодна була пов'язана з агентами ВЧК кіноактором Петром Інсаровим і Жоржем де Лафаром і водночас завдяки своїй популярності спілкувалася з військовим губернатором Одеси генералом Гришиним-Алмазовим і начальником штабу окупаційних сил французьким полковником і одеським уродженцем Анрі Фрейденбергом. Завдяки впливу Холодної на закоханого в неї Фрейденберга де Лафару вдалося підкупити полковника, в результаті чого 4 квітня 1919 року той віддав наказ про евакуацію союзних військ з Одеси. Контррозвідка білих викрила агентурну мережу чекістів, і Холодна була отруєна, а де Лафар відразу після її смерті арештований і розстріляний. Опосередковано підтверджують цю версію донесення де Лафара на Луб'янку, де йшлося і про Віру Холодну, що з'явилися останнім часом завдяки відкриттю засекречених архівів.

Антон Яні починає розповідь із твердження, що точних даних про зірку німого кіно є дуже мало (листування, інтерв'ю з сестрою Софією, записане О. Каплером; більшість фільмів за участі Холодної не збереглися, як не збереглося і її могили — враження таке, що до її спадку «доклали руку» надприродні сили). Вивірені дані вже були опубліковані у книжці Б. Зюкова «Віра Холодна. Нарис життя і творчості» (1995). Але інтерес до Віри Холодної, як стверджує автор нової книжки, стає масовим, тому, йдучи за фактами, він прагне «розповісти про актрису в найбільш належному їй контексті». Автор щедро цитує тогочасну періодику, а для заключного розділу «Анотована фільмографія» підібрав рецензії на фільми з Вірою Холодною та спогади про зйомки (згадують Гардін, Бек-Назаров та ін.), що, безперечно, збільшує цінність книжки.

Віра Холодна була старшою донькою Василя Левченка та Катерини Слєпцової. Батьки жили в Полтаві, але, коли Вірі виповнилося два роки, переїхали до Москви, де дівчина закінчила гімназію. Відразу після цього, у віці 17 років, вона вийшла заміж за українця, офіцера Володимира Холодного. У книжці наведено цікаву інформацію про родину її чоловіка:

у ній було дев'ятеро дітей. Майже всі брати Володимира були репресовані, а Григорій Холодний був арештований як учасник т. зв. СВУ. Тільки один із них — Микола — зміг працювати за радянської влади і став видатним ученим, директором Інституту ботаніки АН УРСР (цей заклад нині носить його ім'я). Біографію Віри Холодної автор скомпонував у шість розділів: «Дитинство, отрочтво, юність», «Великі надії», «Творима легенда», «Війна і мир», «Важкі часи» і «Драма на березі моря». Чітко структурована оповідь містить чимало інформації про кінематограф тих часів, адже актриса працювала у найбільших кінопідприємств свого часу: Торговому дому «П. Тіман і Ф. Рейнгардт» (там уперше з'явилась на екрані — у крихітному епізоді у фільмі «Анна Кареніна»), кінопідприємствах І. Єрмольєва, О. Ханжонкова (де знялась у 12 фільмах, переважно в режисера Євгена Бауера) та Д. Харитонова, де остаточно утвердилась як зірка першої величини, виконавши головні ролі в таких хітах Петра Чардиніна, як «Біла каміна», «Мовчи, смутку, мовчи...» й «Казка любові дорогої». Усього в Харитонова, включаючи одеський період (в місто над морем кінопідприємці перебралися, втікаючи від більшовицького терору), вона зіграла

у 25 фільмах. Переважно то були салонні мелодрами, в яких вона не грала (в неї не було театральної освіти), а проживала драми своїх героїнь (на цьому наголошував один із провідних критиків того часу В. Туркін). У наведених відгуках критики не надто високо оцінюють акторський талант Віри Холодної, але віддають належне її «красивому і напрочуд кінематографічному обличчю». Та ніхто не взявся пояснити феномен її популярності у глядачів. Про її гру у фільмі «Мовчи, смутку, мовчи...» (єдиний, що зберігся повністю) автор пише: «Привабливість Холодної надає надзвичайної чарівності найбуденнішим ситуаціям — курить вона таємно, наливає чай чи просто потягується у скромному халатику».

У «Додатку» друкується стаття композитора О. Манюкова «Про музику до нового видання фільмів за участю Віри Холодної». На завершення слід зазначити, що в Україні також є шанувальники таланту Віри Холодної, серед яких насамперед слід назвати кінорежисера-документаліста Сергія Буковського, який 2000 року зняв фільм «Знак — тире», присвячений Вірі Холодній, включивши в нього інтерв'ю з її доньками, які на той час мешкали у США.

В Міжнародний фестиваль короткометражних фільмів Wiz-Art

26—29 липня у Львівському Палаці мистецтв відбувся Міжнародний фестиваль короткометражних фільмів Wiz-Art. Переможців обирали глядачі та журі, до якого увійшли режисери Вінсент Мун (Франція), Ізольда Угадоттір (Ісландія) та ін. Стрічки, серед них українська «Я космос» Віталія Дмитрука, боролися у п'яти номінаціях. Гран-прі здобув «Грибок» Шарлотти Міллер (Швеція, 2011). Найкращим ігровим фільмом визнано «Фабрику» Алі Мурітіба (Бразилія, 2011), а найкращим експериментальним — «Не залишай ні хмаринки» Пабло Гонзалеса (Франція—Німеччина, 2010).

Кіновечори в Гостинному дворі

Серед заходів, спрямованих на збереження Гостинного двору — важливої архітектурної пам'ятки Києва кінця XVIII ст., яка була відновлена в 1980-х за автентичним проектом і гармонізувала історичне обличчя Контрактової площі, — 28—29 липня відбулися кіновечори сучасного українського фільму. Організатори — Мистецько-громадський центр «Гостинна республіка» й Український кіноклуб у Берліні. Керівник кіноклубу Олександра Бінерт разом із київською журналісткою,

правозахисницею Ольгою Веснянкою ознайомили глядачів із короткометражками «Собачий вальс» Тараса Ткаченка і «Ії місце порожнє» Богдани Смирнкової, повнометражними «Шум вітру» Сергія Маслобойщикова, «Las Meninas» Ігоря Подольчака. У цьому ж місяці «Гостинна республіка» провела ще низку показів. Серед них — «Нові часи» Чарлі Чапліна, німецько-фінський фільм «Ганді» Р.Аттенборо (показ від творчого колективу «Аул ім. Цоя»), «Білий птах з чорною ознакою» Ю. Ілленка (пам'яті Богдана Ступки), прем'єра документальної стрічки «48 днів до Євро» В. Торопова.

Відкрита ніч

Кінофестиваль «Відкрита ніч. Дубль-16» відбувся цього року в купальську ніч у галереї «Арт-причал» у Києві поблизу Гаванського мосту. Паралельно покази фільмів конкурсу та позаконкурсної програми відбулися у Дніпродзержинську, Запоріжжі, Каневі, Копичинцях, Івано-Франківську, Львові, Миколаєві, Полтаві, Прилуках, Чернівцях та селах Легедзине й Обирок. Глядачам показали 35 короткометражних стрічок. Журі фестивалю очолила письменниця Оксана Забужко, переможців визначали також актори Анатолій Хостікоєв та Богдан Бенюк,

художник Анатолій Криволап та ін. Члени журі зазначили, що рівень українського кіно, попри неухвалу до нього держави, досить високий. Перемогу здобули: кращий сценарій — «Борода» (режисер Дмитро Сухолиткий-Собчук), краща операторська робота — «Миколине поле» (оператор Руслан Коломієць), краща кіноновела — «Невигадана історія» (режисер Артем Антоненко), відкриття фестивалю — актор Тимофій Антропов за роль у фільмі «Тимка», за концептуальність анімаційного — «Без кінця» (режисер Катерина Чепик), кращий анімаційний — «Чистий» (режисер Олена Потьомкіна), кращий ігровий — «Перше побачення» (режисер Андрій Павлюк). Гран-прі фестивалю — «Малі 18 374» (режисер Мирон Латик).

«Кіножахи» в житті: прем'єра «Бетмена»

20 липня прем'єра фільму «Темний лицар: Відродження легенди» у кінотеатрі в денверському передмісті (США) закінчилася трагічно для більше ніж півсотні людей. Чоловік у протигазі та бронезилеті почав стріляти з вогнепальної зброї по глядачах. У результаті — 14 людей загинуло, більше 50 дістали поранення. За словами свідків, перші постріли пролунали, коли на екрані йшла сцена стрілянини. Крім того, нападник кинув